

תבוא לטבול אחרונה לאחר שכל הנשים טבלו, ואז היא תיכנס לאחת המקואות שעודו חם עם סבון נוזלי ותשהה בה שיעור חפיפה, ואחר כך תיכנס למקוה נקיה וטבול.

אולם כל זה מותנה בכך ששערה קצר וחלק ונתן לפספס ביד ללא מסרק ותבדוק שאין קשרים בשיער.

מסקנה

ולכן, רק אם ימצא מקרה חריג כגון של אשה שאין לה שיער בראשה והשעה תהיה שעת דחק גדולה והמדובר באונס גמור יש מקום להסתמך על הגבעת שאול ולהתיר טבילה אחרי חפיפה בפושרים מדוד שמש. ולענ"ד זו צריכה להיות הוראת שעה בע"פ כדי שלא יבואו אחרים ויתירו גם במקרים אחרים. אך במקרה אחר אין עצה ואין תבונה נגד ה'.

שמש. והגרשז"א הסביר זאת בכך שמכיון שכל דוד שמש ניתן לחימום גם ע"י חשמל ובימות החורף עושים זאת לעתים קרובות, לכן יש לגזור ולאסור את השימוש במים אלו. אלא שיש מי שחולק עליו בדין זה, וסובר שאין בכוחנו לגזור גזרות חדשות.

אך מסתבר שגם המיקל בדוד שמש יודה בגזירת מרחצאות שהיא גזירה קדומה, ורק בחמי טבריה הנמצאים בקרקע התירו משום שהם ניכרים. אך רחצה באמבטיה שלנו אסורה לכו"ע, כי אותה גזרה שמא הבלנים יבואו לחמם מים בשבת קיימת כאן בכל תוקפה. כי החשש שמא ידליקו את הבוילר הוא חשש קרוב מאוד. וגזירת מרחצאות במקומה עומדת. וזאת מלבד הסברא הקודמת שהזכרנו, שאמבטיה נחשבת כמחוברת לקרקע וגזירת מרחצאות חלה עליה.

וידידי הרב שמעון בן חיים מרמת גן חשב להציע את הפתרון הבא: שהאשה

סימן ע

אוצר מקוה שנתערבו בו מים שאובים

ב. שאובין בהמשכה

מסקנה

ראשי פרקים

א. ג' לוגין מכמה כלים

* * *

האוצר התחתני רוקן כדי לנקותו, ולאחר מכן העבירו מים מהאוצר הרזרבי על מנת למלא את אותו אוצר. בזמן העברת המים לאוצר אירעה תקלה, וחלק מהמים עברו אליו דרך אוצר הזריעה ומשם דרך בריכת הטבילה עד שהגיעו לאוצר התחתני, וכל

שאלה

מקוה שיש בה שלושה אוצרות: אוצר זריעה כנהוג, אוצר השקה תחתני כשיטת חב"ד, ואוצר רזרבי המכיל כמות גדולה מאוד של מי גשמים (כמה וכמה מטרים מעוקבים).

יתחלפו, כי מי האמבטיה הם מחוממים ואינם מתערבים עם מי האוצר הקרים שתחתיהם. ולשיטתם, אין להסתמך על אוצר הזריעה כיון שרובו הוא מים שאובין, ומים אלו פוסלים את המקוה כל עוד לא התמלאו בו ארבעים סאה.

אך גם לשיטה זו צ"ע בנדון דידן אם מי אוצר הזריעה יפסלו את האוצר התחתון. שהרי מים אלו מתערבים במי האוצר הרזרבי, ואין כאן שלושה לוגים של מים שאובים הנכנסים לאוצר בפני עצמם. ואולי יש לדמות זאת לדין המערה שלושה לוגים מים שאובים מכמה כלים, שלגביהם פסק השו"ע (סי' רא סע' טו):

במה דברים אמורים, שמתחיל מכלי השני עד שלא פסק מהכלי ראשון, אבל אם פסק הראשון קודם שהתחיל השני, אין מצטרפין. ואם התחיל השני עד שלא פסק (הראשון), דוקא משלשה כלים, אבל מד' אין מצטרפין.

ובלבד שלא היתה כוונתו מתחילה ליתן את כל המים שנשפכו לבסוף, שאם כן הרי כוונתו מצרפת אותם.

מבואר אפוא שג' לוגין אינם פוסלים את המקוה כשבאו מארבעה כלים, אע"פ שהם באו ברצף אחד. ואמנם בנד"ד המים כולם באו ממקום אחד והוא אוצר הזריעה, אולם כיון שהם היו מעורבים במי הגשמים שבאו מן האוצר הרזרבי, יתכן ובמקרה מעין זה ג' לוגין אינם פוסלים. שהרי כל טיפת מים שאובין היתה מעורבת במי גשמים, ונמצא שהם לא באו למקוה כיחידה אחת. וכאן ודאי לא היתה למישהו כוונה לערב מים שאובין במקוה, אלא היתה זו תקלה בלבד.

ואמנם היה מקום לדמות את הנד"ד למערה מים שאובין מן הצרצור (מקוואות

זאת לפני שהוא התמלא בארבעים סאה ממי הגשמים. לא ידוע כמה מים עברו דרך אוצר הזריעה, אך ברור שרוב המים שבו היו מים לא שאובין. האם האוצר התחתי נפסל בכך?

א. ג' לוגין מכמה כלים

כידוע, הכשר המקוואות נעשה בדרך כלל על ידי הכנסת המים השאובים למקוה דרך אוצר הזריעה שבו ישנם מי גשמים. הכשר זה בנוי על העיקרון הנזכר במשנה (מקוואות פ"ו מ"ב):

היו בו ארבעים סאה, נתן סאה ונטל סאה הרי זה כשר.

כלומר, אין לנו לחשוש לחסרונם של מי הגשמים מן האוצר והחלפתם במים שאובים, כיון שכל יחידת מים שאובים הנזרעת באוצר הוכשרה ודינה כמי הגשמים. ואע"פ שהגמרא (יבמות פב, ב) קבעה מפורשות סייג לתהליך ההחלפה של המים – "עד רובו", דעת רוב הראשונים שסייג זה לא נאמר במים שאובין אלא בשאר משקין, וכל עוד יש ארבעים סאה במקוה ניתן להוסיף עליהם ולהחליפם ללא הגבלה. אך הרמב"ם (מקוואות פ"ז ה"ו) והראב"ד (בעלי הנפש, שער המים עמ' פח) ביארו את הגמרא כמשמעה, וסוברים שגם מים שאובים הנוספים למקוה פוסלים אותו אם שיעורם הגיע לכדי רובו, דלא אמרינן קמא קמא בטיל אלא עד רובו.

ובשו"ע (סי' רא סע' כד) פסק לקולא וכן דעת רוב הפוסקים, שאפילו נתן ונטל סאה שוב ושוב עד עולם כשר, ולא חששו כלל לדעת הרמב"ם והראב"ד. אולם מנהג חב"ד הוא לחשוש לשיטה זו, ולכן הם מקפידים שאוצר ההשקה יהיה בנוי מתחת לבריכת הטבילה. ורק במקום זה אין חשש שהמים

ובלבד שימשיך את המים על גבי משטח שאינו פוסל את המקוה, ושיעור ההמשכה הוא ג' טפחים לכל הפחות. ולכאורה תנאים אלו מתקיימים בנד"ד.

אך יש להעיר על כך מדברי הרמ"א (שם, סע' מו):

ו"א דאין המשכה מועלת אלא דוקא על גבי קרקע הראוי לבלוע בה, אבל אם המשיך על גבי רצפת אבנים שאין ראוי לבלוע בה, וכל שכן על גבי דף או כלי, אע"פ שאינו פוסל המקוה, לא מהני. וטוב להחמיר לכתחילה.

ובנד"ד בריכת הטבילה אינה ראויה לבלוע, ואם כן המשכה אינה יכולה להועיל לה. אך מכיון שיש כאן ספק אם בכלל המקוה נפסל, ניתן אולי ניתן לצרף זאת להכשיר את האוצר.

מסקנה

לכן למסקנה נראה שיש להקל בדבר, ולא להצריך מילוי נוסף לאוצר התחתי.

שהרי עצם השימוש באוצר זה אינו אלא חומרא,¹ כי מעיקר הדין יש לסמוך על מנהג העולם המכשירים אוצר של זריעה לכתחילה, ואינם חוששים לחומרת הראב"ד. ויש לצרף לכך את הספיקות שהעלנו: אם המים השאובין הגיעו בכלל לשיעור של ג' לוגין, ואם ניתן כלל לצרף מים שאובין המעורבים במים שאינם שאובין. ויש לצרף גם את דעת הסוברים שהמשכה על גבי בריכת המקוה מועילה להכשיר אותו.

פ"ב, מ"ז, שפוסל את המקוה אע"פ שהמים יוצאים מכמה מקומות, וזאת משום שהמים כולם יוצאים ממקור אחד. ולכאורה הוא הדין כשנתערבו מים שאובין במי גשמים יש להחשיבם כמי שבאו מן הצרצור, אע"פ שהם יוצאים ממקומות הרבה. אבל נראה דלא דמי, כי כאן המים השאובין מעורבים ממש במי הגשמים ולא רק באו ממקומות הרבה, ואין לצרף אותם זה לזה.

יתרה מזו, מסתבר שהמים הלא שאובים היו מרובין יותר מן המים השאובין שנתערבו באוצר הזריעה, כיון שהאוצר הרזרבי גדול מאוד ומכיל כמה וכמה מטרים מעוקבים מים.

ויש לצרף לזה את הספק אם אמנם נפלו לאוצר שלושה לוגים מים שאובין, וספיקא דרבנן לקולא.

ב. שאובין בהמשכה

ובנד"ד יש עוד טעם להקל, שהרי המים השאובים עברו מאוצר הזריעה לאוצר התחתון דרך הבריכה, ודינם כדין שאובין שהעבירם למקוה בהמשכה. ובכגון זה מים שאובין אינם פוסלים את המקוה בשלושה לוגין, כפי שפסק השו"ע (יו"ד סי' ר"א סמ"ד):

אבל אם נגררו המים השאובים חוץ למקוה ונמשכו וירדו למקוה, אינם פוסלים את המקוה עד שיהיו מחצה על מחצה. אבל אם היו רוב מהכשרים, הרי המקוה כשר.

1. מה גם שלשיטת ר"מ הדרשן המובאת בראשונים (מכות ד) השקה לא מועילה בשני סוגי מים, כגון מים מלוחים ומים מתוקים, שאינם מתערבים זה בזה (מים מלוחים כבדים יותר). ואף כאן מים קרים שוקעים ומים חמים צפים ואינם מתערבים זה בזה.